

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І. І. МЕЧНИКОВА

Факультет романо-германської філології

Кафедра зарубіжної літератури

Силабус навчальної дисципліни

**ОСНОВИ МИСТЕЦТВА:
ЛІТЕРАТУРА І ЖИВОПИС**

Посилання на профіль викладача:	https://onu.edu.ua/uk/structure/faculty/rgf/kafedry-ta-inshi-strukturni-pidrozdily/foreignlit/spivrobotnyky/5306-lanova-viktoriya-volodimirivna
Рівень вищої освіти:	Перший (бакалаврський)
Семестр, рік навчання:	2 (весняний) семестр 2026-2027 навч. року 1-4 рік навчання
Статус дисципліни	Вибіркова
Обсяг:	3 кредити, 90 годин, з яких: лекцій – 16 годин, практичних занять – 14 годин, самостійна робота – 60 годин (денна форма навчання), лекцій – 6 годин, практичних занять – 4 години, самостійна робота – 80 годин (заочна форма навчання)
Мова викладання:	Українська
День, час, місце:	Відповідно до розкладу
Викладач:	Вікторія Володимирівна ЛАНОВА , старший викладач кафедри зарубіжної літератури
Контактна інформація:	lanova.victoria@onu.edu.ua
Робоче місце:	Французький бульвар, 24/26, кафедра зарубіжної літератури (ауд. 108)
Консультації:	За затвердженим графіком
Передреквізити:	Вивчення цього курсу ґрунтується на попередньо отриманих знаннях з загальноосвітніх дисциплін
Постреквізити:	Культурологічні дисципліни
Мета навчальної дисципліни:	Полягає в ознайомленні студентів з історією формування мистецтвознавства як галузі знань, в ознайомленні з шедеврами мистецтва в галузі літератури та живопису і законами порівняльного аналізу творів, пропонувані для знайомства і естетичної оцінки. Вибір літератури і об'єктів мистецького дослідження значною мірою зумовлений необхідністю навчити студентів оглядовому та науково-критичному осмисленню мистецьких творів з використанням теоретико-методичних засад, що прийняті в сучасному літературознавстві та у мистецтвознавстві. Здобувачам вищої освіти пропонується ознайомитись з класичним здобутками в галузі літератури і малярства та з рекомендованою критичною й монографічною літературою. Курс спрямований на формування загальних навичок критичного осмислення художніх творів.

Завдання навчальної дисципліни:	Викладення основ історії та теорії мистецтвознавства і професійної оцінки творів, пропонованих для розгляду.
Очікувані результати навчання:	<p>У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен</p> <p>знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - провідні поняття та терміни, пов'язані з розвитком та осмисленням мистецтва визначеної доби; - основні художньо-естетичні епохи, періоди та напрями розвитку мистецтва від Давньої Греції до XX століття; - конкретні художні твори, що наведені в рекомендованому викладачем списку; <p>вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - аналізувати художні твори у загальнокультурному контексті країн Європи та США; - окреслити творчий шлях митця (письменника чи художника) і визначити місце твору, що вивчався, у його спадку; - характеризувати загальні закономірності розвитку літератури та мистецтва в означений історичний та естетичний періоди; - на певному рівні оперувати спеціальною літературознавчою термінологією; - показати навички типологічних зіставлень літературних і малярських творів.
Зміст навчальної дисципліни:	<p style="text-align: center;">Денна форма навчання Змістовий модуль 1. Закономірності розвитку літератури та мистецтва від Давньої Греції до XX століття</p> <p>Тема 1. Вступ. Поняття про художню культуру у мистецьких формах її реалізації. Художня культура як «еманація духа» (Г.Ф. Гегель). «Дух» і «духовність» як провідні показники високого мистецтва. Естетичний компонент мистецтва, категорії гармонії та краси. Прекрасне та Одвічне в естетиці теоретиків мистецтвознавства братів А. В., Ф. Шлегелей та у працях Ф.-В. Шеллінга. Обґрунтування тезису: «Мистецтво – це піднесення загальносвітового духу». Поняття про «абсолютний дух».</p> <p>Тема 2. Античний та Середньовічний типи мистецтва. Первісне уявлення про довічну гармонію світу. «Людина як вимір усіх речей» у мистецтві Давньої Греції. Міфологічне, історичне та побутове у мистецтві греків. «Іліада» та «Одіссея» Гомера як вираження національного духу стародавньої Греції. Дионісійство й Аполонізм як підґрунтя давньогрецької трагедії (творчість Есхіла, Софокла, Еврипіда). Перші прозові твори.</p> <p>Художня спадщина західноєвропейського Середньовіччя. Клерикальне і світське мистецтво доби. Розрив між фольклором і літературою, переваги клерикального світобачення. Світське й релігійне в історії доби. Пам'ятники Середньовічної культури: «Пісня про Роланда», «Пісня про мого Сіда»; «Пісня про Нібелунгів»; лицарські романи Кретьєна де Труа; поезія бардів, вагантів, трубадурів, менестрелів. Поетика іконічного мислення. Романський стиль і готика в архітектурі часу.</p>

Тема 3. Мистецтво доби Відродження. Його основоположні риси: гуманізм, «земне» переосмислення античної традиції, антропоцентризм, модифікації середньовічної християнської традиції. Італійське мистецьке Відродження. Література: місце і значення творчості Данте Аліґ'єрі, Франческо Петрарки, Джованні Боккаччо. Живопис епохи Високого Відродження: загальна характеристика творчості Леонардо да Вінчі, Рафаеля, Мікеланджело, Корреджіо, Джорджоне, Тиціана. Естетичний код мистецтва: античний сюжет як першооснова творчого акту, вишуканість лінійного ритму, становлення школи рисунку, тонкий ліризм і декоративність. Реалізм епохи Ренесансу. Характеристика Умбрійської (П'єро дела Франческа, П. Перуджино) та Венеціанської (Джорджоне, Я. Тинторетто) живописних шкіл. Маньєризм (Джорджо Вазарі, Тинторетто).

Тема 4. Література і живопис доби Класицизму і Просвітництва. Загальне поняття про Класицизм: а) художній стиль і напрям у європейській культурі XVII – поч. XIX ст.; б) мистецтво, яке поставило класичні ідеали античності на службу монархії. Європейські «караваджисти»: П. Рубенс; Х. Ван Рейн Рембрандт. Італійський та іспанський живопис XVII ст.: Ель Греко, Дієго Веласкес. Класична нормативність творів. Монументальна матеріальність та виразність фігур. Контрастність, «шляхетність» пейзажного жанру. Класицизм у літературі. Творчість Ж.-Б. Мольєра («Міщанин-шляхтич») та Бомарше («Тартюф»). Ідеї просвітництва у працях Ж.-Ж. Руссо та Вольтера.

Тема 5. Сентименталізм і романтизм в художній культурі XVIII – початку XIX століть. Сентименталізм – літературний та художній напрями, спрямовані на відтворення почуттів (чуттєвості). Нова концепція людини Дж. Томсон, поема «Часи року». Головні представники цього мистецтва: С. Ричардсон; Л. Стерн; письменники «Бурі та натиску». Провідні жанри: елегія, послання, епістолярний роман, подорожні нотатки, щоденники. Живопис: творчість Фрагонара.

Європейська школа романтизму. Визначення романтизму як літературної та живописної течії. Романтизм у духовній культурі Європи. Живопис: Е. Делакруа, К. Вебер, Ф. Гойя, Д. Констебль. Література: Новалис, Е.Т.А. Гофман, В. Скотт, Дж. Байрон, А. Міцкевич. Фольклорний тип романтизму (Німеччина). Романтизм революційний (Франція). Активний і споглядальний романтизм у мистецтві Великої Британії. Живопис. Історія формування живописного канону романтиків. Творчість Констебля і Е. Делакруа.

Тема 6. Реалізм у європейському мистецтві XIX століття. Філософське підґрунтя реалізму (діалектика Г. В. Ф. Гегеля), міметичний фактор (Аристотель) цього мистецтва. Етапи становлення реалістичного напрямку, вплив філософії позитивізму (О. Конт) на реалістів XIX ст. Соціальність мистецтва, його стверджуючий та заперечувальний пафос. Людина у художньому просторі реалістів, неоднозначність характерів, пошуки себе у

капіталістичному світі. Поняття про критичний реалізм ХІХ ст. Стендаль як засновник європейського реалізму, психологічний та критичний струм художньої творчості письменника. Соціальні та соціально-психологічні романи ХІХ ст. творчість Діккенса, Бальзака, Флобера. Барбізонська школа реалістів (Франція) в європейському живописі ХІХ ст.

Тема 7. Імпресіонізм в культурі рубежу ХІХ – ХХ століть. Імпресіонізм як форма переорієнтування в мистецтві, як пошук способів оновлення традиційного мистецтва ХІХ ст. Реалістичне і модерне в естетиці імпресіоністів. Поетика миттевостей, настроїв як провідна ознака творів імпресіоністів, нове відношення до сюжетології. Французька школа імпресіонізму у живописі: творчість К. Моне, Е. Мане, О. Ренуара, Е. Дега. Постімпресіонізм як шлях до модерно-авангардних течій: творчість Ван Гога, та Гогена. Імпресіонізм в мистецтві слова: творчість Г. Мопассана (оповідання, романи «Життя» та «Любий друг»).

Тема 8. Англійські та французькі модерністи. Європейський авангард. Футуризм та мистецтво Дада. Модернізм як синтетична форма мистецтва. Вплив філософії А. Шопенгауера та Ф. Ніцше на формування модернізму. Авангардистські течії в мистецтві. «Улісс» Дж. Джойса як найвище досягнення модернізму в літературі. Англійська школа модернізму в живописі. «Братство Прерафаелітів»: Д. Г. Росетті, В. Г. Гант, Дж. Е. Мілле, М. Браун, В. Морріс, А. Г'юз, В. Крейн, Д. В. Вотергаус. Ар-нуво. Г. Клімт як основоположник австрійського модерну. Фовізм у французькому живописі (А. Матісс, А. Дерен, М. Вламінк. Вплив фонізму на експресіонізм (Е. Мунк) та футуризм. Школа Ф. Леже та його головні послідовники в мистецтві. Індустріальний світ в новому баченні: люди в містах, машини та механізми як основні сюжети картин Ф. Леже. «Перший маніфест футуризму» (1908). Культ сили як центральна засада естетики та філософії Ф. Т. Марінетті. «Технічний маніфест футуристської літератури» (1912). Дадаїзм як одна з найскандальніших та бунтарських течій авангардистського мистецтва. Т. Тцара та Г. Балль – головні теоретики дадаїзму. М. Дюшан – передвісник мистецтва дадаїзму. Дадаїзм в літературі. Загальні висновки до курсу.

Заочна форма навчання

Змістовий модуль 1.

Закономірності розвитку літератури та мистецтва від Давньої Греції до ХХ століття

Тема 1. Вступ. Поняття про художню культуру у мистецьких формах її реалізації. Античний та Середньовічний типи мистецтва. Первісне уявлення про довічну гармонію світу. «Людина як вимір усіх речей» у мистецтві Давньої Греції. Міфологічне, історичне та побутове у мистецтві греків. «Іліада» та «Одіссея» Гомера як вираження національного духу стародавньої Греції. Дионісійство й Аполонізм як підґрунтя давньогрецької трагедії (творчість Есхіла, Софокла, Еврипіда). Перші прозові твори.

Художня спадщина західноєвропейського Середньовіччя. Клерикальне і світське мистецтво доби. Розрив між фольклором і літературою, переваги клерикального світобачення. Світське й релігійне в історії доби. Пам'ятники Середньовічної культури: «Пісня про Роланда», «Пісня про мого Сіда»; «Пісня про Нібелунгів»; лицарські романи Кретьєна де Труа; поезія бардів, вагантів, трубадурів, менестрелів. Поетика іконічного мислення. Романський стиль і готика в архітектурі часу.

Тема 2. Мистецтво доби Відродження. Література і живопис доби Класицизму і Просвітництва. Італійське мистецьке Відродження. Література: місце і значення творчості Данте Аліг'єрі, Франческо Петрарки, Джованні Боккаччо. Живопис епохи Високого Відродження: загальна характеристика творчості Леонардо да Вінчі, Рафаеля, Мікеланджело, Корреджіо, Джорджоне, Тиціана. Загальне поняття про Класицизм. Європейські «караваджисти»: П. Рубенс; Х. Ван Рейн Рембрандт. Італійський та іспанський живопис XVII ст.: Ель Греко, Дієго Веласкес. Класицизм у літературі. Творчість Ж.-Б. Мольєра («Міщанин-шляхтич») та Бомарше («Гартюф»). Ідеї просвітництва у працях Ж.-Ж. Руссо та Вольтєра.

Тема 3. Романтизм та реалізм у європейському мистецтві XIX століття. Імпресіонізм в культурі рубежу XIX – XX століть. Європейська школа романтизму. Визначення романтизму як літературної та живописної течії. Романтизм у духовній культурі Європи. Живопис: Е. Делакруа, К. Вебер, Ф. Гойя, Д. Констебль. Література: Новалис, Е.Т.А. Гофман, В. Скотт, Дж. Байрон, А. Міцкевич. Фольклорний тип романтизму (Німеччина). Романтизм революційний (Франція). Активний і споглядальний романтизм у мистецтві Великої Британії. Живопис. Історія формування живописного канону романтиків. Творчість Констебля і Е. Делакруа.

Людина у художньому просторі реалістів, неоднозначність характерів, пошуки себе у капіталістичному світі. Поняття про критичний реалізм XIX ст. Стендаль як засновник європейського реалізму, психологічний та критичний струм художньої творчості письменника. Соціальні та соціально-психологічні романи XIX ст. творчість Діккенса, Бальзака, Флобера. Барбизонська школа реалістів (Франція) в європейському живописі XIX ст.

Імпресіонізм як форма переорієнтування в мистецтві, як пошук способів оновлення традиційного мистецтва XIX ст. Реалістичне і модерне в естетиці імпресіоністів. Поетика миттєвостей, настроїв як провідна ознака творів імпресіоністів, нове відношення до сюжетології. Французька школа імпресіонізму у живописі: творчість К. Моне, Е. Мане, О. Ренуара, Е. Дега. Постімпресіонізм як шлях до модерно-авангардних течій: творчість Ван Гога, та Гогена. Імпресіонізм в мистецтві слова: творчість Г. Мопассана (оповідання, романи «Життя» та «Любий друг»). Загальні висновки до курсу.

Методи навчання:

Лекція, розповідь, пояснення, бесіда, евристична бесіда, літературознавчий аналіз художніх творів, мистецтвознавчий

<p>Рекомендована література:</p>	<p>аналіз зразків живопису.</p> <p style="text-align: center;">Основна</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Владимирська А. Мистецтво розуміти мистецтво. Київ : Адеф-Україна, 2023. 176 с. 2. Герчанівська П. Е. Культурологія. Енциклопедичний словник. Київ : Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, 2015. 439 с. 3. Годж С. Коротка історія мистецтва. Львів : Видавництво Старого Лева, 2021. 224 с. 4. Демідко О. Історія образотворчого мистецтва та архітектури. Київ : Ліра-К, 2021. 182 с. 5. Корінний М. М., Шевченко В. Ф. Короткий енциклопедичний словник з культури. Київ : Україна, 2001. 384 с. 6. Левчук Л. Історія світової культури. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 398 с. 7. Москвічова Ю.О. Історія мистецтв у контексті світової культури. Харків : Олді Плюс, 2021. 292 с. 8. Фартінг С. Історія Мистецтва. Від найдавніших часів до сьогодення. Київ : Віват, 2019. 576 с. <p style="text-align: center;">Додаткова</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Говард А. Це Караваджо. Львів : Видавництво Старого Лева, 2021. 80 с. 2. Ланова В. В. Інтермедіальний характер роману А. Сміт «Як бути двома» : італійський ренесансний живопис в контексті сучасної англійської літератури (стаття в друці). 3. Ланова В. В. Метамодерністські інтенції в романі К. Ісігуро «Клара та Сонце». <i>Colloquium-journal</i>. Warsaw : Wydawca «Interdruk», 2022. Вип. 19 (142). Рр. 41–43. 4. Ланова В. В. Типологія письменників «культурного пограниччя». <i>Південний архів (філологічні науки)</i>. 2023. Вип. 93. С. 50–56. 5. Роддам Дж. Це Ван Гог. Львів : Видавництво Старого Лева, 2018. 80 с. 6. Паппворт С. Це Моне. Львів : Видавництво Старого Лева, 2018. 80 с. 7. Шейко В. М., Богущкий Ю. П., Кушнарєнко Н. М. Наукова творчість у галузі культурології і мистецтвознавства. Харків : ХДАК, 2016. 329 с. 8. Шейко В. Морфологія компаративістської культурології та діалог культур. <i>Культура України</i>. 2016. Вип. 52. С. 8-18. 9. Gompertz W. What Are You Looking At? London : Penguin, 2016. 464 p. 10. Wilson M. Symbols in Art. London : Thames & Hudson, 2020. 176 p.
<p>Оцінювання:</p>	<p>Поточний контроль передбачає оцінювання за 5 семінарів. Періодичний контроль проводиться у вигляді бланкового тестування за Т1–10. Усі види контролю оцінюються в межах 100 балів кожен. Оцінка за залік виставляється за результатами поточного та періодичного контролю. Загальна оцінка – це середнє арифметичне усіх видів контролю. Підсумковий</p>

	<p>контроль: залік.</p> <p>Здобувач вищої освіти отримує підсумкову оцінку за залікову навчальну дисципліну, якщо за результатами поточного контролю він набрав 60 і більше балів.</p> <p>Якщо за результатами поточного контролю здобувач вищої освіти набрав менше 60 балів, він повинен виконати залікове завдання і з урахуванням його результатів одержати відповідну кількість залікових балів із дисципліни.</p>
<p>ПОЛІТИКА КУРСУ («правила гри»): <i>Відвідування занять</i> <i>Регуляція пропусків</i></p>	<p>Відвідування семінарських занять є обов'язковим. В окремих випадках навчання може відбуватись он-лайн з використанням дистанційних технологій. Відпрацювання пропущених занять має бути регулярним за домовленістю з викладачем у години консультацій.</p> <p>Порядок та умови навчання регламентуються «Положенням про організацію освітнього процесу в ОНУ імені І.І.Мечникова» (https://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/documents/polozennya/poloz-org-osvit-process_2022.pdf).</p>
<p><i>Дедлайни та перескладання</i></p>	<p>Слід дотримуватися запропонованих у розкладі термінів складання сесії; перескладання відбувається відповідно до «<u>Положення про організацію і проведення контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти ОНУ імені І.І. Мечникова</u>» (http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/documents/polozennya/poloz-org-kontrol_2022.pdf)</p>
<p><i>Політика академічної доброчесності</i></p>	<p>Регламентується «Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату у освітній та науково-дослідній роботі учасників освітнього процесу та науковців Одеського національного університету імені І.І. Мечникова» (https://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/acad_council/polozhennya-antiplagiat-2021.pdf)</p>
<p><i>Використання електронних пристроїв на занятті</i></p>	<p>Під час занять не дозволяється користуватися мобільними телефонами, які попередньо мають бути переведені у беззвучний режим.</p> <p>Електронні пристрої використовуються лише за наявності відповідної вимоги в навчальному завданні.</p>
<p><i>Комунікація</i></p>	<p>Всі робочі оголошення або надсилаються через старосту академгрупи на електронну пошту, або через чат академгрупи у Viber/Telegram, або розміщуються в Google Class. Студенти мають регулярно перевіряти повідомлення і вчасно на них реагувати.</p>